

Petra Návrátová si pro svou absolventskou práci vybrala téma stavebních dějin zámku Bechyně. Za cíl prohlašuje – paradoxně až v závěru – „*utřídění stavebního vývoje zámku v městě Bechyně, co možná od nejstarších dob až do současnosti*“ (46). Takto vymezený badatelský program vzbuzuje jisté pochybnosti – nesupluje takové shrnutí zbytečně základní přehledové práce? Nebylo by vhodnější analyticky zpracovat dílčí etapu stavebního vývoje či konkrétní uměleckohistorický problém (astwerk ve Stromovém sále, kostel sv. Jiří a bratrská modlitebna, malované fasády z éry Petra Voka z Rožmberka či zámecká přestavba v kontextu rožmberského stavitelství, paarovské zásahy...)? Pokud již odhlédneme od naznačených pochybností, nakolik se podařilo Petře Návrátové naplnit svůj badatelský program?

Práce je rozdělena na úvod, v němž Návrátová přibližuje strukturu textu. Následuje shrnutí dosavadní literatury a chronologický výklad o dějinách osídlení ostrožny nad soutokem Lužnice a Smutné. Poněkud neorganicky působí rozdělení stati o vlastnictví hradu a zámku na dvě části. Z toho vyplývají vnitřní nelogičnosti dalšího textu, jako když Návrátová ve stati o „*hradu*“ zmiňuje úpravy z dob Petra Voka z Rožmberka, o jehož držbě se čtenář zatím nic nedozvěděl (s. 15, kde se nadto zabývá i bratrskou modlitebnou, vzhledem k dělbě textu nelogicky). Vhodnější by bylo spojení výkladu o vlastnických poměrech, předeslané uměleckohistorickému rozboru objektu. Samostatné podkapitoly jsou věnovány Wendelu Rosskopfovi a Baltassaru Maggimu, jakož i vybraným interiéřům, významným objektům předzámčí a opevnění města a zámku. Práci doplňují závěr, seznam literatury a obrazová příloha.

K jednotlivým částem práce lze snést řadu otázek a připomínek. Předně, autorka neprokazuje schopnost kritické práce s literaturou: Podlahův a Šittlerův soupis památek ani Chleboradovu regionálně historickou práci rozhodně nelze pokládat „*za první průvodce po bechyňském zámku*“ (9). Za hlavní zdroje autorčina poznání (i textu – přejímá mírně parafrázované pasáže) lze pokládat opakovaně citované práce Rudolfa Krajíce, Aleše Stejskala a Ladislava Pouzara, jež jsou naopak popularizačního rázu. S odbornou literaturou pak Návrátová pracuje selektivně (jak ještě ukážu) a nesoustavně – její shrnutí badatelské diskuse o lokalizaci kostela sv. Jiří (s. 14-16) je matoucí, vhodnější by bylo diskusi chronologicky shrnout a pak na základě hodnocení argumentů starších badatelů prezentovat vlastní stanovisko.

Problematické je i rozvržení práce, v níž je nadměrná pozornost věnována tématům nesouvisejícím s tím, co by mělo být jádrem uměleckohistorické práce, totiž s rozbořem uměnovědných problémů. Petra Návrátová tak sklouzává k rozsáhlým pasážím například o dějinách hradiště z doby bronzové, středověkých majitelích, františkánském klášteřu či o městském opevnění, aniž by byl její výklad funkční ve vztahu k předmětu práce. Dané pasáže by bylo vhodné výrazně zkrátit a jejich rozsah věnovat analýze uměleckohistorických otázek.

V řadě případů (třeba ve výkladu o opevnění hradu a města, 23-25) navíc téměř doslova, jen s mírnými změnami, přebírá větné celky z citované literatury (zde od D. Menclové, na niž naštěstí odkazuje).

Za největší slabinu předložené práce pokládám absenci soustavného zaměření na uměleckohistorické problémy. Od absolventky bakalářského studia dějin umění bych očekával, že bude provádět formální rozbor, srovnávat a pokusí se o interpretaci, a to samostatně, nikoliv jen v povrchní závislosti na literatuře.

Nejvýraznější ukázkou přístupu autorky je výklad o tzv. Stromovém sále, uměleckohistoricky asi nejpodstatnějším pozůstatku pozdně gotického hradu. Návrátová nezná bohatou literaturu k pozoruhodnému fenoménu astwerku.¹ Nadto neprávem pokládá W. Rosskopfa za „*u nás nepříliš známého*“ (46). Zásadnějším nedostatkem je, že se nepokouší dekor srovnat s analogiemi (kutnohorská kazatelna v kostele P. Marie Na Náměti, svatovítská oratoř, tábořská radnice), jež pouze popisně uvádí. K žádoucímu pokusu o interpretaci výzdoby v kontextu původního využití (třeba v možném vztahu k tzv. zeleným světnicím) či ke snaze o vysvětlení „rozporu“ renesančních forem ostění portálu s naturalistickými žebry klenby a sloupu vůbec nepřistupuje.

¹ Výběrově: Ernst-Heinz Lemper, *Das Astwerk. Seine Formen, sein Wesen und Entwicklung*, Leipzig 1950. – Margot Braun-Reichenbacher, *Das Ast- und Laubwerk. Entwicklung, Merkmale und Bedeutung einer spätgotischen Ornamentform*, Nürnberg 1966. – Případně česky: Andrea Huczmanova, *Astwerk, jedna z forem mimesis. Příspěvek k vegetabilnímu dekoru pozdní gotiky*, in: Marie Opatrná – Magdalena Novotná (edd.), *Umělecká výměna mezi Itálií a střední Evropou; sborník příspěvků mezinárodní konference studentů doktorských studijních programů*, Praha 2014 s. 31–36. – Pavel Kalina, *Benedikt Ried a počátky zaalpské renesance*, Praha 2009, s. 34–43. – Nejnovější příspěvek k tématu Návrátová nejspíš nemohla reflektovat: Markéta Škrancová, *Astwerk jako pozdně gotický přírodní dekor v českých zemích v mezinárodních souvislostech* (diplomová práce), Ústav dějin křesťanského umění KTF UK, Praha 2016 (k Rosskopfovi s. 54–56).

Ani ve výkladu o renesanční fázi stavebních dějin objektu Návratová nepřekračuje meze ryzí popisnosti, když pouze kompiluje několik málo zdrojů. Až na výjimku monografie Jarmily Krčálové o B. Maggim přitom nepřihlíží k uměleckohistorické literatuře. Přitom právě renesanční Bechyně (a obecně jihočeské renesanční zámky) představuje dobře zmapované téma – se znalostí studií Milady Lejskové-Matyášové a Jarmily Krčálové,² případně Ondřeje Jakubce³ či Ivana P. Muchky⁴ by mohla autorka přikročit k interpretaci stavby a její výzdoby. Kvalitu práce by zvýšilo také přihlídnutí k bohatým informacím o stavbě Bechyně u Václava Březana. Popisy malované výzdoby fasád a interiérů patří k lepším částem práce, i když jsou mírně zmatečné a – opět – silně formulačně závislé na starší literatuře (zejm. Stejskalově brožůře).⁵ Zamrzí rezignace na srovnání maleb s analogiemi, minimálně v Českém Krumlově a na Kratochvíli (autorčino zdůvodnění absence rozboru není uspokojivé, 47). Pokus o interpretaci (například rozporu mezi ryze architektonickým pojetím iluzivní fasády průčelí a bohaté figurální výzdoby nádvoří) by práci výrazně pozvedl. Jediná oprávněná dedukce o vztahu výzdoby a soudobé války s Turky (33) je převzatá od V. Bůžka a M. Žitného a za sloužila by si rozvést, třeba ve vztahu k Vokovu vedení české zemské hotovosti r. 1594.

Od popisnosti se neodchyluje ani výklad o stavbách za Paarů, o nichž autorka nepřesně mluví jako o „renovacích“ (44). I zde přitom Návratová mohla prokázat schopnosti stylové analýzy, například ve výkladu o novogotických úpravách barokní jízdárny či parkové adaptaci předzámčí. Místo toho se spokojuje s povšechným konstatováním, podle něž „majitelé uplatňovali dobové prvky (například empir, rokoko, neogotika)“ (44). Nepříjemné jsou faktografické nepřesnosti – autorka používá pojem „arcihájectví“ (místo správného arcijáhentství, s. 7, 11, 14) tak soustavně, až se zdá, že nejde o nepřesnost, ale o neznalost (podobná terminologická nepřesnost: „salaterena“ místo sala terrena, s. 15, místo o „poboření“ staré věže by bylo vhodné mluvit o snešení, s. 17, archaismus „řemeslnictví“, 26). Přejmenování Augusta Sedláčka na „Arnošta“ (15) svědčí buď o nepozornosti a chvatu, nebo o neznalosti díla píseckého velikána. Rozhodně nelze souhlasit s autorčíným tvrzením o tom, že „se z původního hradu dochovalo velmi málo“ (14), které ostatně sama později (nereflektovaně) vyvrací (17) – pozůstatkem hradu je přinejmenším dispozice a jistě také valná část hlavního zdiva jižní části zámku.

Formální nedostatky vykazuje i poznámkový aparát, zvláště (ne)užívání zkrácených citací. Za zásadní nedostatek lze označit absenci odkazů na obrazovou přílohu v textu – odkázání na příslušná vyobrazení by v uměleckohistorické práci žádoucím způsobem zvýšilo čtenářský komfort. K němu by sloužilo i vybavení obrázků popiskami, které Návratová uvádí pouze v soupisu příloh.

Práce je psána vcelku kultivovaným jazykem s nemnoho překlepy („pražském hradě“ místo Pražském hradě, s. 19, „Českých zemí“ místo českých zemí, 23, „Červený dvůr“ místo Červený Dvůr, 43, „vybudováno“ místo vybudováno, 44, „Melany“ místo Melani, 35) a jen s ojedinělými stylistickými neobratnostmi (20, 47, 36). Autorka se bohužel nevyhnula hrubce (19), chybám v pádech (s. 9, 15, 42, 46) a v interpunkci (s. 9, 10, 42, 33), což snad poukazuje na spěch při závěrečných korekturách.

Shrnuji: Petra Návratová jako by nevěděla, jaký text chce napsat. Její výhradně kompilativní práce se pohybuje mezi kastelologickou sondou do dějin opevnění, dějinami města Bechyně s akcentem na hrad a zámek a popularizujícím shrnutím jeho stavebních dějin. Uměleckohistorickou práci text připomíná jen se značným úsilím čtenáře. Přesto se domnívám, že autorka prokázala minimální nezbytné požadavky kladené na absolventku bakalářského studia a práci doporučuji k obhajobě s hodnocením **dobře**.

České Budějovice, 1. června 2016

PhDr. Jan Kvanega

² Jarmila Krčálová, *Renesanční malby na zámku Bechyně*, *Umění XI*, 1963, s. 25–49. – Milada Lejsková-Matyášová, *Program štukové výzdoby tzv. soudnice zámku v Bechyni*, *Umění XXI*, 1973, s. 1–17.

³ Václav Bůžek – Ondřej Jakubec, *Kratochvíle posledních Rožmberků*, Praha 2012, zejm. s. 46–108.

⁴ Ivan Muchka, Hans Vredeman de Vries in den böhmischen Bibliotheken, *Studia Rudolphina III*, 2003, s. 29–40. – Též Lenka Veselá, *Knihy na dvoře Rožmberků*, Praha 2005, zejm. s. 164.

⁵ Stejskal, s. 31: „Paradoxní je, že právě řemeslně méně kvalitně zvládnuté plochy mají díky zvláštnosti námětu větší historickou hodnotu, než dovedněji zpracované partie.“ Návratová (41): „Ač řemeslně méně zvládnuté je téma soudů, díky zvláštnosti námětu větší historické hodnoty, než dovedněji zpracované výzdoby oken.“ – Stejskal, s. 32: „...Beránek, která na Bechyni v té době skutečně pracovala na nejmenované zakázce.“ Návratová (40): „...Beránkovi, který na Bechyni v té době pracoval na nejmenované zakázce.“ Atp.